

SAKADAY BOYU SARI ALTIN

Sülük gibi yapışıp kanını emen korkunç hastalık, Kırgızlarda kırk yılda bir çıkan alim Prof. Dr. Salican Cigitov'u 70 yaşına birkaç gün kala aramızdan ayırdı.

O Kırgız halkı için her şeyden önce on parmağında on marifet; gönül dünyasını ardına kadar edebiyat severlere açan bir şair, mükemmel bir tercüman, kuyumcu inceliğinde adalet terazisini adil kullanan bir edebiyat eleştirmeni ve edebiyatçıydı. Bütün bunların yanısıra kültür, sinema, tiyatro hasta müzik alanında da yazılar yazan münevver bir insandı.

Ardından Kırgız halkına bıraktığı önemli çalışmalardan biri de Sovyetler Birliği zamanında çıkan ilk 6 ciltlik milli ansiklopedidir. Bu ansiklopedinin redaktörlük, yazarlık kısacası her alanında emek vermiş alın teri dökmüştür.

Salican Cigitov; dünü, bugünü ve geleceği gören ve bu süreci çok iyi analiz edebilen bilge biridir. O 1980'li yılların sonunda baba oğlu birbirine düşüren rekabetçi piyasa ekonomisinin gelmekte olduğunu fark edip: " Yeni bir zaman geliyor. Biz ne yapacağız?" diye endişelerini dile getiren makaleler yazmıştır.

O *yeni zaman* geldiğinde hiç tasvip etmemesine rağmen halkıma katkı olur düşüncesiyle siyaset ve devlet işleriyle de uğraştı. Önce Cumhurbaşkanı danışmanı, sonra da Özbekistan elçisi olarak görev yaptı.

Ömrünün geri kalanını edebiyat ve eğitime hasretti. Tanrının takdirymiş. Türkiye'den 1959'larda kaçıp Sovyetler Birliğine gelen büyük komünist şair Nazım Hikmet'in şiirlerini Kırgızca'ya çeviren Salican Hoca, Bişkek'teki Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesinde çalışırken hayata gözlerini yumdu.

Acı haberi tesadüfen duydum. “Azattık radyosundan...”

Gece... Canım sıkıldı ve dışarı çıktım. Durmadan sigara içtim. Dönüp hiç tanımadığım bir gence seslendim.

- Bugün Kırgızın yüce evladı hayata gözlerini yumdu.

“Kim?” dedi genç... birden şaşırıp

- Tanır mısın bilmem... Salıcan Cigitov...

- Cigitov mu? Hani şu Özbekistan’da elçilik yapan kişi mi?

Delikanlı şaşırıp üzüldü.

Onun bir zamanlar elçi olduğunu ben de unutmuşum. Satıcı bunu bana hatırlattı. Evet... O birileri için elçi, birileri için öğretmen, birileri için edebiyatçı, birileri için eleştirmen, birileri için şair, çevirmendi. Birçokları için ise karınlarını ağrıtan kadar güldüren şakacı, çok iyi bir dost, nazik bir arkadaşı. Benim hocam... 1968 yılında filoloji fakültesinde okumaya başladığımızdan beri benim hayatımda ayrı bir yeri olan hocam, istadım... Otuz sekiz yıldan beri...

Önceden, Estebes bahtsız olduğunda (“Bahtsız” demeyeyim de ne diyeyim! Başka hangi metaforun var, ey Kırgız!) Zamir Ozan’ın da söylediği gibi bir söz beynimi adeta delip geçmişti. İçi yanarak: “Estebes ağabeyin bir gün öleceği hiç aklıma gelmezdi.” dedi.

Salıcan Hoca metaforsuz yaşayan biriydi. Çok eskiden (o zamanları en fazla yirmi yaşlarında) hayata ciddi bakan sert bir realisti. Andersen’in “Çıplak

Kral" ını

heyecanla okurdu.

“Ya, demek ki Kral çıplakmış!” deyip Ően kahkahasını atıp keyif alırdı.

Hayata hep sũrrealist bir açıdan baktı. İsrafil'in ardındaki sihirbazdı. Sihirbaz maharetiyle kıvrak ve coŐkun. Yaşına bakmadan...

Bu yũzden o yenilikiydi. O nereye bakarsa baksın, neyi alırsa alsın daima, dũnyayı ilk defa gŕrũyor ve ilk defa kucaklıyor gibi...

Zamanın talep ettiği fikir ve dũŐũnceler ilk ondan gelirdi. Bunu besteler sŕylerdi, kendisine ve halkına da... Radyo komitesi, akademi, ansiklopedi, redaksiyon, ũniversiteler... Dũnkũ orta çağın ũnlũ filozof ve bilginlerini Kırgız topraklarına taŐıyan gũnũmũzũn canlı kũtũphanesiydi. Rus ve Batı medeniyetini, Kırgız kũltũrũyle yoğuran da oydu.

Kendisinin de ifade ettiği gibi boyu kısa olsa da i dũnyasında uzun boylu bir Don KiŐot'tu. Sŕzũn ŕzũ ulu bir bilge ve hũmanist bir insandı.

Salıcan Hocam, Kırgız halkı, dili olduğu sũrece hep yaŐayacaksınız. Bu sizin yasınızı tutan, hiç kırıklar içinde ağlayanlara bir teselli kaynağı olacaktır. “Zavallım ağlama, ağlama, ağlamasana!..”

Artık o karanlık dũnyayı iŐıĐınla aydınlatacaksın!

Ruhun Őad olsun!

oyun Őmũraliyev

13 Nisan 2006

BABASININ KIZI

Salima Cigitova: “ Babamla gerçekten gurur duyuyorum...”

- Salima, çocukluğunuzdan bahseder misiniz?

- 4-5 yaşlarındaydım. Dün gibi hatırlıyorum. Babam aylık maaşını alır almaz anneme verir, kendisi de ondan 1-2 ruble yol parası alırdı. Ben ona: “ Babacığım, aldığınız maaşı getirip anneme veriyorsunuz. Paranız sizde kalsa olmaz mı?” diye sorduğumda; “ Kızım maaşımı anneme teslim etmediğimde kavga çıkarır.” derdi. Ben de ona: “ O zaman siz de onunla kavga etmekten geri durmayın!” derdim. Babam naif,

kimsenin kalbini kıramayan bir insandı. Kaldı ki bu annemse... Ağabeyim ve benim isteklerimi hiç reddetmezdi. Ağabeyim: “ Bana kot pantolon, spor ayakkabısı alın!” diye hır gür çıkarırdı.

Ben de oyuncakları çok aldırırdım.

Mahallemizde yaşıt kızlar olmadığı için erkek çocuklarla bisiklete biner, onlarla oynardım. Bir gün çocukların elinde tabanca görür görmez babamdan aynısını ben de istedim. İşten gelirken getireceğini söyledi.

Akşam babamın yolunu dört gözle beklemeye başladım.

Eve geldiğinde ne yazık ki babam unutmuştu. Ağlamaya başladım. Hemen daha elbisesini değiştirmeden beni “Çocuk Dünyası” mağazasına götürmek istedi. Annem ona: “ Acele etme! Yarın da alabilirsin!” dedi. O

da: “ Olmaz, çocuğun hevesini kıramam.” diyerek

evden ayrıldı ve mağazaya gidip getirdi.

En çok sevdiğim maymun oyuncağımın kuyruğu kopmuştu. Ben ağlarken babam: “ Üzülme kızım. Bizzat kendim oyuncağının kuyruğunu örüp dikerim.” diye beni teselli etti. Bizi biraz şımartarak özgür büyüttü. “ Niye geç kaldın, nerede geziyorsun, neden kitaplarınızı okumuyorsunuz?” diye sormazdı. Kendisinin sürekli, kitap, dergi, gazete okuması bize ilginç gelir, merak eder, en sonunda biz de okurduk.

- Sizi nasıl çağırıyordu?

- “Salyangozum” diye... Ben de bunun herhalde güzel bir söz olduğunu düşünür, sevinir: “ Baba ne olursun, bir daha söyle!” derdim. Biraz büyüdükten sonra o sözcüğün anlamını öğrenip ağlamıştım. Akrabalarını unutmasın diye her zaman bizi onlara götürürdü. Bir kez beni Oş'a gönderdiler. Eve dönünceye kadar:

“Sen Salima mısın,

Uçağa sen mi bindin?

Uçaktan korktuğundan

Pantolonuna mı işedin?”

diye şaka yollu bu şiiri hemen yazıvermişti. Bana şiiri söylediğinde önceleri sevinmiş ama daha sonra yine çok ağlamıştım.

- Babanızın ünlü bir insan olduğunun ne zaman farkına vardınız?

- Ben babamın şair olduğunu lisede okurken biliyordum ama çok da anlayamamıştım. Çünkü Rusça sınıfında okuduğum için Kırgızca pek bilmiyordum. Buna rağmen babamın yazdığı kitapları liseye götürür, arkadaşlarıma gösterir, bundan gurur duyardım. Ben 9. Sınıftayken babamın 50. yaş yıldönümünü kutladık. Misafirler gittikten sonra, samimi arkadaşları evde kaldılar. Öskön Danikejev'in eşi Zina Abla: "Elegiya!" şiiri mükemmel bir şiir." diyerek tost söyledi. Ben de neden bu şiirden övgüyle bahsedildiğini merak edip o şiiri bulup okudum. Önceleri anlayamadım. Bir gün babamın kütüphanesine girip bir kitap ararken Elegiya şiirinin Rusça çevirisini buldum. Hemen bir çırpıda okudum. Köyünü, akrabalarını, ağaçları... bütün bunları gözümün önüne getirdiğimde babama bir kez daha hayran oldum.

Ben de bazen şiir yazardım. O şiirleri babama gösterdiğimde "İyi değil." derdi. Hiç küsmeden ve üzülmeyen babamın tarzında şiir yazmaya devam ettim. İkinci kez babama gelip şiirlerimi okuttuğumda uzun uzun inceleyip "Artık bir kitap olarak yayımlayabilirsin." dedi. "Yaşasın, sınavı geçtim artık!" diye havalara zıplayışım dün gibi aklımda.

- Sizi hangi söz ve davranışları güldürürdü?

- Kimsenin babam kadar entellektüel olduğunu düşünmüyorum. Kaşkasuu köyünün tepesinden arsa alması tam bir fıkra gibiydi. 1983 yılında Bilimler Akademisinden arsa tahsis edilmişti. O arsaya yaptığımız ev hala bitmedi. Geri kalanını kendim bitirmeye çalışıyorum. Arsayı aldığı yıl, babam temelini kazmaya başlamış. Temel için demire ihtiyaç duyunca arsasının etrafındaki arazilere bakınıp üç yüze yakın arsanın parsellerini gösteren demir, metallerin hepsini topladıktan sonra temele atmış. Kooperatifin yöneticisi Malabaev gelip: " Bunları özellikle sipariş verip getirdim. Ne yaptığını sanıyorsun sen?" diye bağırıp çağırırken " Sizde para çuvalla. Yine getirip dikersiniz." deyince daha da kızdırmış. Bir gün arsa içinde büyükçe bir kaya çıkmış. Akademiye gelip jeologlardan patlatıcı madde istemiş.

Jeologlar:

" Onlar özel verilir. Hem sadece kayayı değil, her şeyi uçurursun." demişler. Jeologların peşinden tam altı gün koşturmuş.

Sonunda jeologları ikna edip ağabeyimle kayayı parçalamışlar. Ağır işe pek yatkın olmayan bir insandı. O bitmeyen evde iki, üç yıl yaşadı.

Orada annemin ayakkabı ve kazağını (ilginç olan şey üçümüzün ölçüsü de aynıydı) giyerdi.

Öylesine ilginç ve komik bir insandı.

Zenginliğe, makam ve mevkiye itibar etmez ve asla peşinde koşturmazdı. Akayev döneminde üç kez (BGU, Oş Pedagoji Enstitüsü ve Slavyan Üniversitesi) rektörlükleri reddetti.

Sebebini sorduğumuzda: “ Çocuğumun üniversiteye geçmesine yardım et!” diyen akraba, eş dost çok olur. Olmaz dediğimde darılırlar. Onun yerine sade bir vatandaş ve sıradan bir akademisyen olmayı tercih ederim.” demiştir. Böyle bir görevi şimdi hangi akademisyen reddedebilir ki?”

- Şair olamayan eleştirmen olur derdi. Kendi şiirlerini beğenmez miydi?

Şairlik zor. Şairin şiir yazacak zamanı olur. 20'den 35 yaşına kadar güzel şiirler yazılır. Güzel şiir yazamıyorsan eleştirmen olmak gerekir. Şaire beceri versen bitti. Bir şiir yazdığında kendisini dahi gibi görmeye başlar. Yazdıklarını kontrol etmez. Babam kendisini de eleştiren bir insandı. 30-40 yıl önce yazdığı

şiirleri bile tekrar gözden geçirir, düzeltirdi.

Kırgız yazar ve şairlerin hepsini bilmediğimden dolayı “Kırgızistan madaniyatı” gazetesine çıkan bir yazar veya şairi “ Bu kim?” diye sorsam, “Bu aptal!” derdi. “Ya bu?” dediğimde, “O da aptal!” derdi.

Şaka yapıp yapmadığını anlayamaz, bütün yazar ve şairlerin aptal olduğu kanısına varırdım. Aslında onun altındaki gerçek bambaşka.

Babam Kırgız şairi ve edebiyatçısı daha da gelişsin diye sert bir dille eleştirirdi. Bu acı gerçekleri söylerken yüreğindeki Kırgız sevdası ve yurtseverliği ancak kendisini çok yakından tanıyan dostları, edebiyatçı ve sanatçılar anlayabiliyordu. Şüphesiz bazı anlamayanlar

anlamaz. Belki ileride anlayacaklar...

- Rus şairlerden kimi beğenirdi?

- Ben de bunu kendisine sorduğumda “David Samaylov” demişti. Pek merak edip bu şairin de şiirlerini okuyunca, yazdıklarının babamın şiir tarzına çok benzediğini fark ettim.

